

OCHRANA VOLNĚ ŽIJÍCÍCH PTÁKŮ

Ochrana volně žijících ptáků je primárně zakotvena v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, kde je uvedeno, že se obecná ochrana rostlin a živočichů vztahuje na veškeré druhy, které chrání před zničením, poškozováním, sběrem či odchytem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Její specifickou součástí je ochrana volně žijících ptáků.

V zájmu jejich ochrany je **zakázáno jejich úmyslné usmrcování nebo odchyt jakýmkoliv způsobem, úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd, sběr jejich vajec ve volné přírodě a jejich držení, a to i prázdných, úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů směrnice o ptácích a držení druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány.** Prodej, přeprava za účelem prodeje, držení a chov za účelem prodeje a nabízení za účelem prodeje živých nebo mrtvých ptáků a jakýchkoliv snadno rozpoznatelných částí ptáků nebo výrobků z ptáků jsou zakázány. Kdo takové ptáky, na něž se vztahuje zákaz, drží, chová, dopravuje, vyměňuje nebo nabízí za účelem prodeje nebo výměny, je povinen prokázat na výzvu orgánu ochrany přírody nebo stráže přírody jejich zákonný původ a svou totožnost. Dále je zde uvedeno, že každý, kdo buduje nebo rekonstruuje nadzemní vedení vysokého napětí, je povinen opatřit je ochrannými prostředky, které účinně zabrání usmrcování ptáků elektrickým proudem. V § 5b jsou potom uvedeny **podmínky pro odchylný postup při ochraně ptáků**, kdy může Orgán ochrany přírody rozhodnutím stanovit postup odchylný od postupu uvedeného v § 5a, je-li to potřebné v zájmu veřejného zdraví nebo veřejné bezpečnosti, v zájmu bezpečnosti leteckého provozu, při prevenci závažných škod na úrodě, domácích zvířatech, lesích, rybářství a vodním hospodářství nebo za účelem ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin – např. Vyhláška č. 152/2006 Sb., o odchylném postupu při ochraně ptáků a výjimce ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů ptáků pro jejich značení; Vyhláška č. 294/2006 Sb., o odchylném postupu pro usmrcování špačka obecného.

NATURA 2000

Natura 2000 je **soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské Unie**. Za vytváření soustavy Natura 2000 zodpovídá Ministerstvo životního prostředí, které pověřilo přípravou odborných podkladů Agenturu ochrany přírody a krajiny.

Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast.

Ptačí oblasti a evropsky významné lokality tvoří dohromady soustavu chráněných území Natura 2000, jejíž vytvoření ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody:

- Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2009/147/EC, o ochraně volně žijících ptáků („**směrnice o ptácích**“), na základě této směrnice jsou vyhlášovány **ptačí oblasti** – PO za účelem ochrany ptáků (angl. Special Protection Areas – SPA), kterých je v ČR 41
- Směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin („**směrnice o stanovištích**“), na základě této směrnice jsou vyhlášovány **evropsky významné lokality** – EVL za účelem ochrany přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (angl. Sites of Community Importance – SCI), kterých je v ČR 1075

Ptačí oblasti a evropsky významné lokality vyhláshuje vláda ČR formou platných nařízení

Směrnice o ptácích

Usiluje o ochranu všech volně žijících ptáků v EU stanovením pravidel pro jejich ochranu, péči a regulaci. Chrání nejenom ptáky, ale i jejich vejce, hnízda a stanoviště.

Každá členská země EU musí přijmout opatření s cílem zachovat nebo obnovit populace ohrožených druhů na úroveň, která je v souladu s ekologickými, vědeckými a kulturními požadavky, přičemž budou brát v úvahu hospodářské požadavky a požadavky rekreace. Je nutné zavést opatření na ochranu, zachování nebo obnovení dostatečné rozmanitosti a rozlohy stanovišť pro všechny druhy ptáků, tato opatření

zejména zahrnují zřizování chráněných území, udržování a péči o stanoviště uvnitř chráněných území i mimo ně a obnovu zničených biotopů a vytváření nových. Dále musí země EU vytvořit zvláště chráněné oblasti (ZCHO) pro ohrožené druhy ptáků a ptactvo stěhovavé, v nichž budou příznivé podmínky pro jejich přežití a které budou situované v rámci jejich areálů rozšíření (tj. kde se přirozeně vyskytují).

Zvláštní pozornost je věnována mokřadům, jako významným biotopům ptactva.

Směrnice o stanovištích

EU se snaží zajistit biologickou rozmanitost prostřednictvím ochrany přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin na území členských států a za tímto účelem je pod názvem „Natura 2000“ vytvořena ekologická síť zvláštních chráněných oblastí. Cílem této směrnice je přispět k zachování biologické rozmanitosti v členských státech stanovením společného rámce pro ochranu stanovišť, rostlin a živočichů v zájmu Společenství. Dle této směrnice jsou členskými státy také vyhlášovány zvláště chráněné oblasti (ZCHO). Jejich vyhlášení probíhá ve třech etapách podle kritérií stanovených v přílohách (každý členský stát sestaví seznam lokalit s přírodními stanovišti, volně žijícími druhy živočichů a planě rostoucími druhy rostlin). Na základě těchto státních seznamů a po dohodě s členskými státy přijme Komise Seznam lokalit významných pro Společenství a nejpozději do šesti let po výběru lokality jako lokality významné pro Společenství vyhlásí příslušný členský stát tuto lokalitu jako zvláštní oblast ochrany. V oblastech zvláštní ochrany přijmou členské státy všechna nezbytná opatření, aby zajistily ochranu stanovišť a vyloučily jejich poškozování a významné vyrušování druhů.

V přílohách Směrnic jsou vyjmenovány druhy rostlin, živočichů a typy přírodních stanovišť, pro které mají být lokality soustavy Natura 2000 vymezeny. Pro druhy a typy přírodních stanovišť označené "prioritní" (* před názvem) platí přísnější kritéria ochrany než pro ostatní, neprioritní.

Členským státům rovněž přísluší podpora péče o krajinné prvky, které považují za zásadní pro migraci, šíření a výměnu genetické informace volně žijících druhů, vytvoření obzvláště přísných systémů ochrany pro některé ohrožené druhy živočichů a rostlin (příloha IV) a zkoumání vhodnosti opětovného vysazení těchto druhů na jejich území a

zákaz použití nevyběrových prostředků odebrání, odchytu a usmrcování pro některé druhy rostlin a živočichů (příloha V).

Požadavky obou směrnic jsou implementovány do národní legislativy zejména prostřednictvím zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Účelem tohoto zákona je za účasti příslušných krajů, obcí, vlastníků a správců pozemků přispět k udržení a obnově rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji a vytvořit v souladu s právem Evropských společenství v ČR soustavu Natura 2000. Přitom je nutno zohlednit hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel a regionální a místní poměry. Natura 2000 je definována jako celistvá evropská soustava území se stanoveným stupněm ochrany, která umožňuje zachovat typy evropských stanovišť a stanoviště evropsky významných druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit. Na území České republiky je Natura 2000 tvořena vymezenými ptačími oblastmi a vyhlášenými evropsky významnými lokalitami.

Evropsky významnou lokalitou se rozumí lokalita vyžadující zvláštní územní ochranu, která byla zařazena do seznamu lokalit nacházejících se na území České republiky vybraných na základě kritérií stanovených právními předpisy Evropských společenství a vyžadujících územní ochranu, tedy byla zařazena do tzv. Národního seznamu, a to až do doby jejího zařazení do seznamu lokalit významných pro Evropská společenství, tedy do Evropského seznamu.

Jako evropsky významné lokality budou do národního seznamu zařazeny ty lokality, které v biogeografické oblasti nebo oblastech, k nimž náleží, významně přispívají k udržení nebo obnově příznivého stavu alespoň jednoho typu evropských stanovišť nebo alespoň jednoho evropsky významného druhu z hlediska jejich ochrany, nebo k udržení biologické rozmanitosti biogeografické oblasti. Evropsky významné lokality jsou chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nedošlo k závažnému nebo nevratnému poškození nebo ke zničení evropských stanovišť anebo stanovišť evropsky významných druhů vyžadujících územní ochranu tvořících jejich předmět ochrany a aby nebyla narušena jejich celistvost. K zásahům, které by mohly vést k takovým nežádoucím důsledkům, si musí ten, kdo tyto zásahy zamýšlí, předem opatřit souhlas orgánu ochrany přírody. K zajištění udržení příznivého stavu evropských stanovišť nebo stanovišť evropsky významných druhů, které jsou předmětem ochrany

evropsky významných lokalit, lze území evropsky významných lokalit nebo jejich části vyhlásit za zvláště chráněná území nebo zde zřídit smluvně chráněná území.

Jako ptačí oblasti se vymezí území nejvhodnější pro ochranu z hlediska výskytu, stavu a početnosti populací těch druhů ptáků vyskytujících se na území České republiky a stanovených právními předpisy Evropských společenství, které stanoví vláda nařízením.

Orgány ochrany přírody sledují stav ptačích oblastí, evropsky významných druhů a jednotlivých typů evropských stanovišť, zejména evropsky významných lokalit, získané informace předávají Ministerstvu životního prostředí.

Příklad druhů ptáků ČR, pro které jsou ptačí oblasti vyhlášovány

Burhinus oedicephalus dytík úhorní

Charadrius morinellus kulík hnědý

Himantopus himantopus pisila čáponohá

Recurvirostra avosetta tenkozobec opačný

Ardea purpurea volavka červená

Botaurus stellaris bukač velký

Ciconia ciconia čáp bílý

Ciconia nigra čáp černý

Egretta alba volavka bílá

Egretta garzetta volavka stříbřitá

Ixobrychus minutus bukáček malý

Nycticorax nycticorax kvakoš noční

Platalea leucorodia kolpík bílý

Chlidonias hybridus rybák bahenní

Chlidonias niger rybák černý

Larus melanocephalus racek černohlavý

Sterna albifrons rybák malý

Sterna hirundo rybák obecný

Aquila heliaca orel královský

Aquila pomarina orel křiklavý

Circus aeruginosus moták pochop

Circus cyaneus moták pilich

Circus pygargus moták lužní

Falco cherrug raroh velký

Falco peregrinus sokol stěhovavý

Haliaeetus albicilla orel mořský

Milvus migrans luňák hnědý

Milvus milvus luňák červený

Pernis apivorus včelojed lesní

Bonasa bonasia jeřábek lesní

Tetrao tetrix tetřívka obecná

Tetrao urogallus tetřev hlušec

Příklady druhů živočichů ČR, které jsou v zájmu evropských společenství – druhy vyžadující vyhlášení zvláštních oblastí ochrany

Castor fiber Bobr evropský

Felis silvestris Kočka divoká

Cricetus cricetus Křeček polní

Dryomys nitedula Plch lesní

Ursus arctos Medvěd hnědý

Myotis myotis Netopýr velký

Mustela eversmanni Tchoř stepní

Lynx lynx Rys ostrovid

Spermophilus citellus Sysel obecný

Canis lupus Vlk obecný

Lutra lutra Vydra říční

Emys orbicularis Želva bahenní

Lacerta viridis Ještěrka zelená

Triturus carnifex Čolek dravý

Hyla arborea Rosnička zelená

Zdroje:

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Ministerstvo životního prostředí ČR

www.mzp.cz

Agentura ochrany přírody a krajiny

<http://www.ochranaprirody.cz/>

NATURA 2000

<http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=1851>